

режиму нерухомості й таким речам, які в принципі не є такими від природи. Не слід надіятися, що визначений законодавцем перелік нерухомості буде незмінним, а його доповнення чи навпаки обмеження повинно бути законодавче закріплене. Наприклад, згідно ч. 2 ст. 1 Закону РФ «Про основи федеральної житлової політики» [4] нерухомістю визнають не тільки житловий будинок, але й квартира, а також інше жиле приміщення в жилому будинку чи іншій будівлі» [5, с. 79].

Таким чином, очевидно що законодавство різних країн по різному деталізує й визначає нерухоме майно, але концептуальних відмінностей у тлумаченні терміну «нерухоме майно» нема. Спільне у тому що нерухомість характеризується: 1) міцним зв'язком із земельною ділянкою; 2) неможливістю переміщення без неспіврозмірної шкоди їх призначенню. Відмінність у персоніфікаціях переліків такого майна: класичний, розширений. В нормативних актах деяких країн такий перелік взагалі відсутній.

Список використаних джерел

1. Гражданское и торговое право капиталистических государств: Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Междунар. отношения, 1993. – 560с. – С. 201.
2. Бабкин С. А. Основные начала организации оборота недвижимости. М.: АО «Центр Юриформ». – 2001. – С. 45,46.
3. Основные институты гражданского права зарубежных стран. Сравнительно-правовое исследование /Под ред. В. В. Залесского. М.: Норма, 2000. С. 219.
4. Ведомости Съезда народных депутатов РФ и Верховного Совета РФ. 1993. Ст.99.
5. Порошков В. А. Права на чужие вещи по российскому гражданскому праву. Диссертация на соискание степени канд. юрид. наук. – М., 1997. – С. 79.

ФАСІЙ Б. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права, член Ради молодих вчених

СУБСИДІАРНЕ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОПОДАВСТВА ДО ЦИВІЛЬНИХ ТА СУМІЖНИХ З НИМ ВІДНОСИН

Термін субсидіарний в перекладі з лат. означає «додатковий, допоміжний, резервний» [1, с. 969]. Субсидіарне застосування норм законодавства потрібно розуміти як спосіб законодавчої техніки, який дозволяє розвантажувати законодавство від нераціонального дублювання тотожних та аналогічних норм і понять у суміжних галузях права

[2, с. 220]. Частиною 1 ст. 9 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України) законодавець передбачив можливість субсидіарного застосування норм цивільного законодавства до цивільних та суміжних з ним відносин та зазначив, що положення ЦК України застосовуються до врегулювання відносин, які виникають у сферах використання природних ресурсів та охорони довкілля, а також до трудових та сімейних відносин, якщо вони не врегульовані іншими актами законодавства.

Питання про субсидіарне застосування норм законодавства хвилювало та хвилює уми багатьох учених, одні ототожнювали його з міжгалузевою аналогією [2, с. 400], інші вводили його в ранг самостійного інституту (як засобу економії нормативного матеріалу) [3, с. 81]. У зв'язку з цим бачиться необхідним розмежувати ці два поняття. Міжгалузева аналогія закону відрізняється від субсидіарного застосування норм законодавства наступним:

- по-перше, субсидіарне застосування норм законодавства в ряді випадків може носити не тимчасовий характер, як різновид аналогії закону, при подоланні прогалини в законодавстві, а стабільний, безпосередньо встановлений законодавцем з метою досягнення єдності в правовому регулюванні суспільних відносин;

- по-друге, субсидіарне застосування норм законодавства здійснюється безпосередньо з волі законодавця, який у відповідній правовій нормі вводить спеціальні відсилання до інших норм, які регулюють подібні відносини.

З цього приводу, в юридичній літературі існує безліч точок зору вчених-правознавців, так, наприклад, М. Бару та В. Н. Карташов відзначали, що субсидіарне застосування норм законодавства не обмежується виключно подоланням прогалин, бо може мати місце і у випадках, коли прогалини у законодавстві немає [4; 5]. Існують, наприклад, такі юридичні поняття як позовна давність, загальні умови договору, відшкодування моральної шкоди тощо, які однаково трактуються і застосовуються в різних галузях права. Оскільки цивільне законодавство, зокрема, присвячує подібним поняттям ряд норм і положень, то, відповідно, відпадає необхідність викладати їх зміст в інших, суміжних галузях і законодавцю достатньо лише зробити відсилання до положень цієї галузі.

На підставі цього, видається більш правильним трактувати субсидіарне застосування норм законодавства ширше, аніж тільки в якості міжгалузевої аналогії, оскільки воно може використовуватися як при наявності прогалин у законодавстві, так і при їх відсутності (наприклад, у якості економії нормативного матеріалу).

Отже, субсидіарне застосування норм законодавства за своїм призначенням є поняттям більш об'ємним, ніж міжгалузева аналогія. Однак незалежно від того чи вважається субсидіарне застосування норм законодавства різновидом аналогії, чи самостійним інститутом, воно можливе лише за певних обставин:

1. неврегульованість суспільних відносин;
2. наявність норми, яка регулює саме ці відносини у цивільному законодавстві;
3. однорідність предмету і методу правового регулювання між цивільним правом та суміжними з ним галузями права;
4. відсутність прямої заборони на субсидіарне застосування норм законодавства (ч. 2 ст. 1 Цивільного кодексу України);
5. прийняття рішення на підставі й в межах правових норм суміжних галузей законодавства, відповідних їх цілям, принципам й загальному смислу.

Субсидіарне застосування норм суміжних галузей права допускається за умови наявності істотної подібності у регульованих відносинах, а також у способах їх правового регулювання. Так, наприклад, ст. 8 Сімейного кодексу України виходить із загального правила про допустимість субсидіарного застосування цивільного законодавства до сімейних відносин, якщо таке застосування не суперечить їх суті.

Субсидіарне застосування норм цивільного законодавства допустимо не тільки для суміжних галузей, а й для суміжних подібних інститутів галузей в частині вирішення конкретних питань. У зв'язку з цим, субсидіарне застосування норм цивільного законодавства має місце лише між суміжними галузями, інститутами, ідентичними за своїм характером, генетично взаємопов'язаними. Врегульовані і неврегульовані правові відносини повинні бути настільки подібними, щоб забезпечити подібність в методах правового регулювання суміжних галузей.

Таким чином, субсидіарне застосування норм цивільного законодавства є характерним феноменом сучасної української правової системи, що використовуються як при подоланні прогалин у законодавстві, так в юридичній техніці при створенні нормативно-правового акту, що містить відсилки на правові норми.

Список використаних джерел

1. И. Х. Дворецкий. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. – М. : Русский язык, 1976. – 1096 с.
2. Фасій Б. В. Аналогія та субсидіарне застосування норм в системі засобів подолання прогалин в законодавстві / Б. В. Фасій // Юридичний вісник. 2015. – № 1. – С. 216– 221.
3. Майданик Р. А. Цивільне право: Загальна частина. Т. I. Вступ у цивільне право / Р. А. Майданик. – К. : Алерта, 2012. – 427 с.
4. Спектор Е. И. Пробелы в законодательстве и пути их преодоления: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Е. И. Спектор. – М., 2003. – 127 с.
5. Бару М. И. О субсидиарном применении норм гражданского права к трудовым отношениям / М. И. Бару // Советская юстиция. – 1963. – № 14. – С. 16– 18.
6. Карташов В. Н. Применение права: учеб. пособие / В. Н. Карташов. – Ярославль : Изд-во Ярослав. ун-та, 1980. – 75 с.